

ZEG NIETS

Voor Lucian en Felix

PATRICK RADDEN KEEFE

Zeg niets

Moord en verraad in Noord-Ierland

Nieuw Amsterdam

Vertaling Hans E. van Riemsdijk

© 2018 Patrick Radden Keefe

Oorspronkelijke titel *Say Nothing*

Oorspronkelijke uitgever William Collins/HarperCollins *Publishers*

© 2019 Nederlandse vertaling Hans E. van Riemsdijk/Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Tekstredactie Marianne Tieleman

Register Ewout van der Hoog

Omslagontwerp Paul Pollmann

(naar het originele ontwerp van Oliver Munday)

Omslagfoto L'Europeo RCS/ph. Stefano Archetti

Auteursfoto Philip Montgomery

NUR 686

ISBN 978 90 468 2527 3

www.nieuwamsterdam.nl

De uitgever heeft zich alle redelijke inspanningen getroost om de rechthebbenden inzake de afbeeldingen in dit boek te traceren en op de hoogte te stellen. Eventuele omissies zullen in toekomstige edities uiteraard worden gerectificeerd.

INHOUD

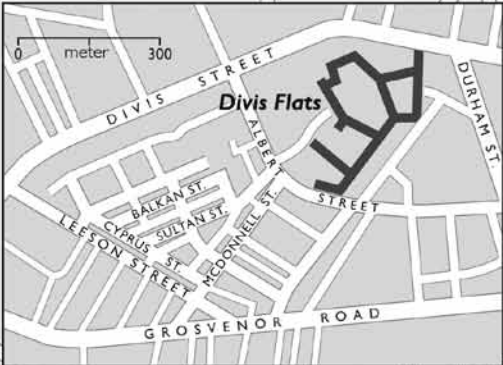
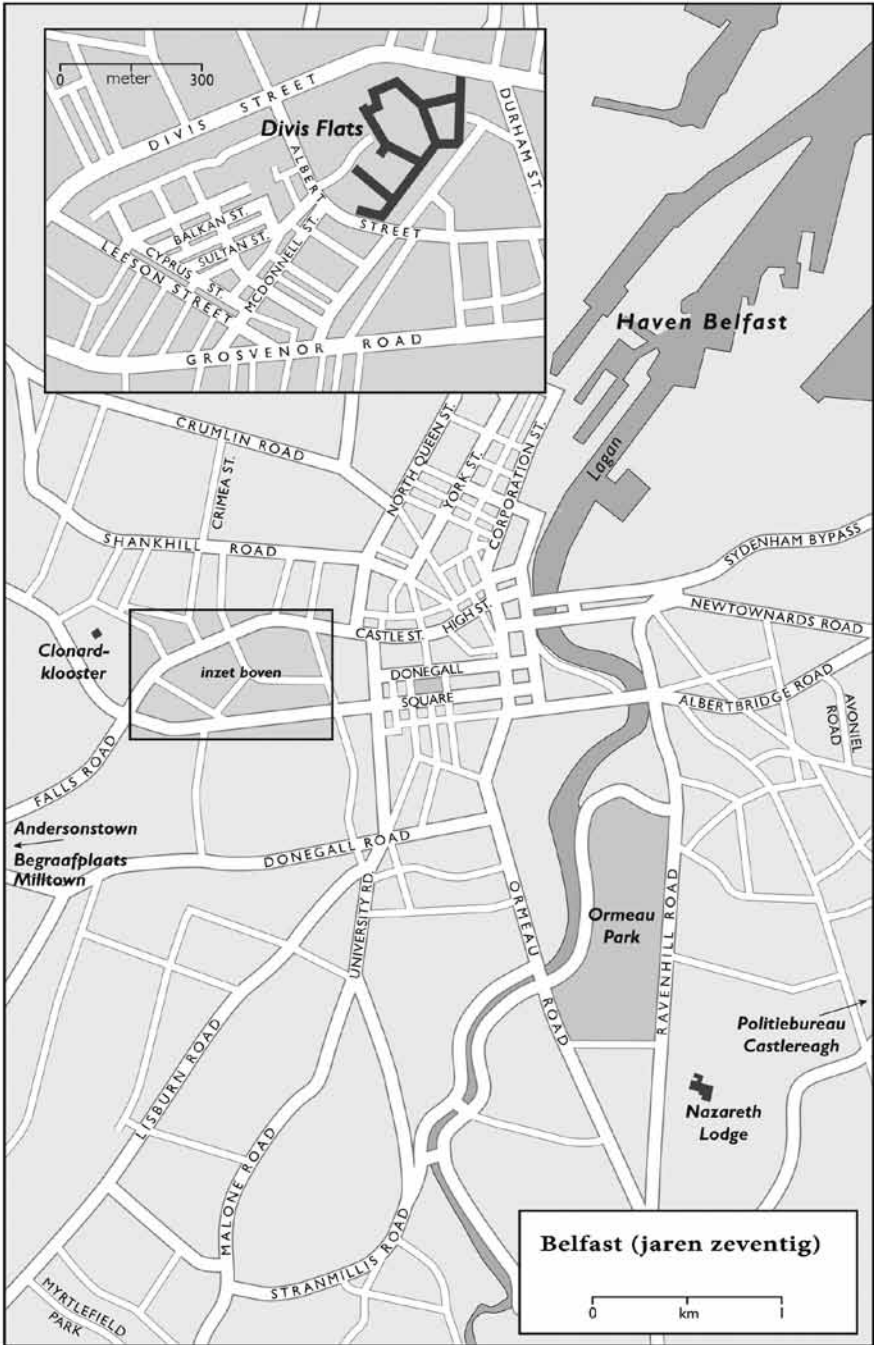
PROLOOG	De Treasure Room	9
BOEK EEN HELDER, ZUIVER EN VOLKOMEN		
1	Een ontvoering	13
2	Alberts dochters	16
3	Ontruiming	31
4	Een ondergronds leger	43
5	Saint Jude's Walk	61
6	De 'Dirty Dozen'	65
7	De kleine brigadegeneraal	75
8	'The Cracked Cup'	90
9	Weeskinderen	115
10	De Freds	111
BOEK TWEE MENSELIJKE OFFERS		
11	Sluit Engeland!	125
12	De Tien van Belfast	142
13	De speelgoedverkoper	155
14	Het ultieme wapen	160
15	Krijgsgevangenen	175
16	Een opwindpop	190
17	Toneelgezelschap Field Day	201
18	De bebloede envelop	210
19	Blauwe linten	225

BOEK DRIE EEN AFREKENING

20	Een geheim archief	239
21	Hughes en zijn demonen	251
22	Verklikkers	262
23	Vorstin van het veen	275
24	Een kluwen van leugens	285
25	Het laatste geweer	298
26	De mysterieuze radio	311
27	De Bostontapes	317
28	Dood door tegenspoed	330
29	Dit is het verleden	344
30	De derde 'Unknown'	360
	Dankwoord	371
	Een opmerking over de bronnen	375
	Noten	379
	Beknopte bibliografie	476
	Fotoverantwoording	483
	Register	485

‘Alle oorlogen worden twee keer gestreden: eerst op het slagveld,
dan nog eens in de herinnering.’

– VIET THANH NGUYEN

inzet boven

Belfast (jaren zeventig)

0 km 1

PROLOOG

DE TREASURE ROOM

Juli 2013

De John J. Burns Library is gehuisvest in een voornamelijk neogotisch gebouw op de lommerrijke campus van het Boston College. Met zijn torenspitsen en gebrandschilderde ramen heeft het veel weg van een kerk. De jezuïeten die de universiteit stichtten in 1863 deden dat om hoger onderwijs te verzorgen voor de kinderen van arme immigranten die de grote hongersnood in Ierland waren ontvlucht.¹ Gedurende de volgende anderhalve eeuw groeide en bloeide het Boston College, en al die tijd bleef het nauwe banden onderhouden met 'the old country'. Met 250.000 boeken, zo'n 16 miljoen manuscripten en ontelbare artefacten bezit de Burns Library de grootste verzameling politieke en culturele documenten met betrekking tot Ierland in de VS. Een van de bibliothecarissen belandde jaren geleden in de gevangenis na te zijn betrapt bij een poging een traktaat van Thomas van Aquino, gedrukt in 1480, te verkopen aan Sotheby's.² De bibliotheek ontwikkelde alom zo'n reputatie om haar honger naar waardevolle antiquiteiten dat een andere directeur ooit de FBI moest belen toen een Ierse grafrover hem gestolen grafstenen met oude Latijnse kruisen en ingewikkelde ringpatronen en inscripties probeerde te verkopen.³

De zeldzaamste en meest waardevolle voorwerpen in de Burns Library worden bewaard in de Treasure Room, die met recht een 'schatkamer' mag heten: een speciale, streng beveiligde ruimte met klimaatregeling en een modern brandbestrijdingssysteem.⁴ De ruimte is voorzien van bewakingscamera's en is alleen toegankelijk met een code en een speciale digitale sleutel. Slechts een select clubje mensen heeft toegang.

Op een zomerdag in 2013 meldden twee politiemensen zich bij de Burns Library.⁵ Het waren geen agenten uit Boston, maar leden van de afdeling zware

delicten van de Noord-Ierse politie. Ze waren net aangekomen uit Belfast en begaven zich langs de hoge, veelkleurige glas-in-loodramen naar de Treasure Room.

De agenten kwamen een reeks geheime dossiers halen die bijna tien jaar opgeborgen hadden gelegen in de Treasure Room: minidiscs met audio-opnames en een reeks transcripten.⁶ De bibliothecarissen van het Boston College hadden de detectives de reis kunnen besparen door de dossiers gewoon per post naar Belfast te sturen. Maar deze opnames bevatten uiterst gevoelige en gevaarlijke geheimen. Nadat ze het materiaal in ontvangst hadden genomen omringden de rechercheurs het met de grootst mogelijke zorg. De opnames waren vanaf dat ogenblik namelijk officieel bewijsmateriaal in een strafzaak. De speurders onderzochten een moord.

BOEK EEN

HELDER, ZUIVER EN VOLKOMEN

EEN ONTVOERING

Jean McConville was achtendertig toen ze verdween en bijna de helft van haar leven was ze zwanger geweest of herstellende van een bevalling.¹ Ze bracht veertien kinderen ter wereld, van wie ze er vier verloor. Daarmee had ze tien kinderen, die in leeftijd varieerden van de twintigjarige Anne tot Billy en Jim, de zesjarige tweeling met hun lieve ogen.² Tien voldragen kinderen baren, laat staan voor hen zorgen, lijkt op zich al een knap staaltje uithoudingsvermogen. Maar dit was Belfast anno 1972, een stad waar enorme, onhandelbare gezinnen de norm waren. Jean McConville verwachtte geen applaus en onderscheidingen. En die kreeg ze dan ook niet.

In plaats daarvan stelde het lot haar nog verder op de proef toen haar man Arthur overleed. Na een slopende ziekte was hij opeens verdwenen en stond zij er alleen voor: een weduwe met een schraal pensioentje, zonder betaalde baan en tien financieel van haar afhankelijke kinderen. Verslagen door alle tegenslag kostte het haar grote moeite emotioneel in balans te blijven. Het merendeel van de tijd bleef ze thuis en steunde ze op de oudere kinderen om de kleintjes in het gareel te houden, terwijl ze zichzelf staande leek te houden – het was alsof het haar voortdurend duizelde – met de ene na de andere sigaret. Langzaam rekende Jean af met haar tegenspoed en inmiddels probeerde ze plannen te maken voor de toekomst. De grootste tragedie moest huize McConville echter nog treffen.

Onlangs was het gezin verhuisd van het appartement waar Arthur zijn laatste dagen had doorgebracht naar een iets ruimere woning in Divis Flats*, een bedompt en kolossaal woningbouwcomplex met goedkope flats in West-

* Aanvankelijk verwezen de Divis Flats alleen naar de flatgebouwen, maar weldra gingen men de hele wijk 'Divis' of 'Divis Flats' noemen (nvdv).

Belfast. Het was een koude december en tegen het einde van de middag had de duisternis de stad al opgeslokt. In het nieuwe appartement was het fornuis nog niet aangesloten en daarom besloot Jean het er een keertje van te nemen; ze stuurde haar dochter Helen, die vijftien was, naar een snackbar in de buurt om fish-and-chips te halen.³ Terwijl de rest van het gezin wachtte op het eten besloot Jean een warm bad te nemen. Met jonge kinderen is een ogenblik voor jezelf vaak alleen te vinden achter een gesloten badkamerdeur. Jean was klein van stuk en oogde bleek. Ze had fijne gelaatstrekken en haar donkere haar droeg ze strak naar achteren gekamd. Voor haar bad nam ze rustig de tijd. Toen ze zich net had afgedroogd, haar huid nog gloeiend, werd er op de voordeur geklopt.⁴ Het was tegen zeven uur 's avonds en de kinderen namen aan dat het Helen met het eten was.⁵

Toen ze de deur opendeden stormde er echter een bende mensen naar binnen. Alles ging zo snel dat geen van de kinderen McConville kon zeggen hoeveel mensen het precies waren, een stuk of acht misschien? Het konden er ook tien of twaalf zijn geweest, maar het waren mannen én vrouwen.⁶ Sommigen droegen bivakmutsen, anderen hadden een nylonkous over hun hoofd getrokken die hun gezicht veranderde in een griezelig masker. Zeker één van hen had een pistool.⁷

Toen Jean half aangekleed en omgeven door haar angstige kinderen verscheen, zei een van de mannen kortaf: 'Jas aan!' Ze begon enorm te beven toen de indringers haar uit het appartement probeerden te trekken. 'Wat gebeurt hier allemaal?' vroeg ze steeds angstiger.⁸ Dat was het moment waarop de kinderen in paniek raakten.⁹ Michael, die elf was, probeerde zijn moeder vast te pakken. Billy en Jim sloegen huilend hun armen om haar heen. De indringers probeerden de kinderen te kalmeren met de verzekering dat ze Jean zo weer terug zouden brengen; ze wilden alleen even met haar praten en binnen een paar uurtjes zou ze weer thuis zijn.¹⁰

De zestienjarige Archie, op dat moment het oudste kind in huis, vroeg of hij mee mocht met zijn moeder, waar ze ook naartoe moest. De indringers stemden daarmee in. Jean McConville deed haar tweedjas aan en knoopte een hoofddoek om. Ondertussen waren de jongste kinderen in een van de slaapkamers geduwd. Daarbij hadden de indringers geruststellende woorden gesproken en de kinderen bij hun naam genoemd. Een paar mannen waren niet gemaskerd. Tot zijn grote schrik beseft Michael McConville dat de mensen die

zijn moeder meenamen geen vreemden waren.¹¹ Het waren burenen.

Divis Flats was een nachtmerrie uit een ets van Escher, een betonnen wirwar van trappenhuisen, galerijen, gangen en overbevolkte appartementen. De liften waren steevast defect. Jean McConville werd door de burenbende uit haar flat gesleept, over de galerij en daarna de trappen af getrokken. Normaal gesproken waren er zo vroeg 's avonds altijd wel mensen, zelfs 's winters: kinderen die tegen een bal schopten in een halletje, arbeiders die terugkwamen van de fabriek. Maar het viel Archie op dat het griezelig stil en leeg was in het complex, bijna alsof het flatgebouw was ontruimd. Er was niemand om te protesteren, geen buurvrouw die alarm kon slaan.¹²

Terwijl ze bang voortschuifelden bleef Archie dicht bij zijn moeder. Jean klampte zich ook aan hem vast, niet van plan hem los te laten.¹³ Maar onder aan de trap wachtte een grotere groep: maar liefst twintig man in vrijetijdskleding met bivakmutsen op. Een paar mensen hadden een vuurwapen. Voor de deur stond een blauw Volkswagenbusje. Opeens draaide een van de mannen zich om naar Archie. De doffe glans van een pistool lichtte even op in het donker en de jongen voelde hoe het uiteinde van de loop in zijn wang werd gedrukt.¹⁴ 'Opsodemieten,' siste de man hem toe. Archie verstijfde. Hij voelde het koude staal nog altijd tegen zijn huid gedrukt. Alles zou hij doen om zijn moeder te beschermen maar wat kon hij beginnen als jongen tegen een bende volwassenen, en nog ongewapend ook? Schoorvoetend draaide hij zich om en liep de trap weer op.¹⁵

Op de tweede verdieping was een muur in het trappenhuis voorzien van een rij smalle verticale spleten, die de kinderen McConville 'duivengaten' noemden. Door die openingen loerend zag Archie hoe zijn moeder in de Volkswagen werd geduwd, waarna dat busje Divis uit reed en verdween. Later beseftte hij pas dat die bende nooit echt van plan was geweest hem met zijn moeder te laten meegaan; ze hadden hem gewoon gebruikt om Jean de flat uit te krijgen.

Daar stond hij dan in een akelige, gure stilte. Hij probeerde te bevatten wat er net was gebeurd en te bedenken wat hij nu moest doen. Even later keerde hij terug naar het appartement. Het laatste wat zijn moeder tegen hem had gezegd: 'Pas goed op de kinderen tot ik terug ben.'¹⁶

ALBERTS DOCHTERS

Martelaars waren de favoriete heiligen van Dolours Price toen ze klein was. Van vaderskant had Dolours een streng katholieke tante die altijd zei: ‘Alles voor God en Ierland.’¹ Voor de rest van de familie kwam Ierland echter royaal op de eerste plaats. Als meisje dat in de jaren vijftig opgroeide in West-Belfast ging ze dagelijks plichtsgetrouw naar de kerk. Maar ze merkte op zeker moment dat haar ouders dat niet deden. Op een dag – ze was een jaar of veertien – zei ze stellig: ‘Ik ga ook niet meer naar de mis.’²

‘Je moet,’ zei Chrissie, haar moeder.

‘Helemaal niet. En ik ga ook niet,’ zei Dolours.

‘Jawel, je moet gewoon naar de kerk,’ herhaalde Chrissie.

‘Luister,’ zei Dolours. ‘Ik kan ook naar buiten lopen, een halfuurtje om de hoek blijven staan, terugkomen en dan zeggen: “Hoi mam, ik ben naar de mis geweest.” Maar dat is dan níét zo.’

Eigenzinnig was ze, zelfs als kind al, en daarmee kwam ook aan haar kerkbezoek een einde. De familie Price woonde in een kleine twee-onder-een-kapwoning van de gemeente in de Slievegallion Drive, een nette, licht hellende straat in de wijk Andersonstown.³ Vader Albert was stoffeerder; hij had de stoelen in de krappe voorkamer zelf bekleed.⁴ Maar waar andere huishoudens de schoorsteenmantel meestal opvrolijkten met blijе vakantiefoto’s van het gezin, toonde men in huize Price vol trots kiekjes uit diverse gevangnissen.⁵ Albert en Chrissie Price waren beiden sinds jaar en dag vurig betrokken bij de republikeinse zaak en waren ervan overtuigd dat de Britten honderden jaren een bezettingsmacht waren geweest in Ierland. De Ieren hadden daardoor de plicht om die Britten met alle noodzakelijke middelen van hun eiland te verdrijven.

Toen Dolours klein was en bij haar vader op schoot zat, vertelde hij over het

moment dat hij in de jaren dertig als jonge knul lid werd van het Irish Republican Army en hoe hij als tiener naar Engeland was gereisd om er een bomaanslag te plegen.⁶ Met karton in zijn schoenen omdat hij geen geld had om zijn zolen te laten repareren had hij het gewaagd het machtige Britse Rijk uit te dagen.⁷ Albert, een kleine man met een metalen brilletje en vingertoppen die geel waren van de nicotine, vertelde ook heftige verhalen over de legendarische heldenmoed van allang gestorven patriotten.⁸

Dolours had nog een oudere broer en zus, Damian en Clare, maar de nauwste band had ze met haar jongere zus Marian. Voor het slapengaan vertelde hun vader dikwijls het verhaal van die keer dat hij samen met twintig andere gevangenen uit een gevangenis in Derry was ontsnapt nadat ze een tunnel tot buiten het gevangensterrein hadden gegraven.⁹ Een van de medegevangenen had op zijn doedelzak gespeeld om het rumoer van de ontsnapping te overstemmen.¹⁰

Op samenzweerderige toon instrueerde Albert zijn kinderen over de veiligste manier om geïmproviseerde explosieven te maken, namelijk in een houten kom en met houten gereedschap. Nooit metaal! Immers: 'Eén enkele vonk en je bent er geweest.'¹¹ Vaak dacht hij terug aan dierbare kameraden die door de Britten waren opgeknoopt. Dolours groeide op in de overtuiging dat dat allemaal de gewoonste zaak van de wereld was, dat ieder kind ouders had met vrienden die waren opgehangen.¹² Haar vaders verhalen waren zo indrukwekkend dat ze al luisterend soms huiverde en kippenvel over haar hele lichaam kreeg.¹³

Zo'n beetje iedereen in de familie had in de gevangenis gezeten. Oma Dolan, de moeder van Chrissie, was lid geweest van de vrouwenafdeling van de IRA, de Cumann na mBan, en had ooit drie maanden vastgezet omdat ze had gepoogd een politiemans van de Royal Ulster Constabulary zijn dienstwapen afhandig te maken.¹⁴ Ook Chrissie was actief geweest binnen de Cumann en een tijdje opgesloten geweest in Armagh, samen met drie van haar zussen, na te zijn gearresteerd voor het dragen van een 'verboden embleem': bloemetjes van oranje, wit en groen papier, beter bekend als 'Easter lilies'.¹⁵

In de familie Price – en eigenlijk in Noord-Ierland in het algemeen – waren de mensen geneigd te spreken over rampspoed uit een ver verleden alsof het pas vorige week was gebeurd. Daardoor was het niet eenvoudig aan te geven waar het relaas van de aloude twist tussen Groot-Brittannië en Ierland nu werkelijk was begonnen. Het was moeilijk je het Ierland voor te stellen van vóór

‘the cause’, zoals vader Price de ‘goede zaak’ noemde. Waar je de geschiedenis liet beginnen deed er bijna niet toe, want die was er altijd en overal. Het conflict was ouder dan het onderscheid tussen protestants en katholiek; het was ouder dan het protestantisme *tout court*. Je kon zelfs een kleine duizend jaar teruggaan in de tijd, naar de Normandiërs van de twaalfde eeuw die met schepen de Ierse Zee overstaken op zoek naar nieuwe territoria.¹⁶ Of naar Hendrik VIII en andere heersers van het huis Tudor die in de zestiende eeuw de volledige onderwerping van Ierland aan Engeland bewerkstelligden. Of naar de protestantse emigranten uit Schotland en Noord-Engeland die in de loop van de zeventiende eeuw Ierland binnendruppelden en er een plantagesysteem vestigden, een stelsel waarbinnen de oorspronkelijke bewoners die Gaelic spraken werden gedegradeerd tot pachters en vazallen van wat tot dan toe hun eigen grond was geweest.

Maar in deze saga was het meest prominente hoofdstuk in het huis aan de Slievégallion Drive de Paasopstand van 1916, waarbij enkele Ierse revolutionairen het postkantoor in Dublin bezetten en de vrije en onafhankelijke Ierse Republiek uitriepen. Dolours groeide op met alle legenden rond die zwierige en wilskrachtige helden van de opstand, en vooral rond Patrick Pearse, de gevoelige dichter en een van de leiders van het oproer. ‘In elke generatie is het Ierse volk opgekomen voor zijn recht op nationale vrijheid,’ verklaarde Pearse op het bordes van het postkantoor.¹⁷

Pearse was een onverbeterlijke romanticus die zich sterk voelde aangetrokken tot het ideaal van het bloedoffer. Als kind koesterde hij al de fantasie zijn leven te geven voor een verheven doel,¹⁸ en hij was zelfs gaan geloven in een verband tussen bloedvergieten en zuivering of loutering.¹⁹ Pearse preees dan ook de Christusachtige dood van eerdere Ierse martelaars.²⁰ Een paar jaar voor de opstand schreef hij dat ‘het oude hart der aarde verwarmd diende te worden met de rode wijn van het slagveld’.²¹

Zijn wens ging in vervulling. Na een kort moment van roem werd de opstand meedogenloos neergeslagen door de Britse autoriteiten in Dublin. Pearse werd berecht door een krijgsraad en samen met veertien van zijn kameraden geëxecuteerd door een vuurpeloton.²² Na de Ierse Onafhankelijkheidsoorlog leidden onderhandelingen in 1921 tot de deling van het eiland: in het zuiden verwierven 26 graafschappen een mate van onafhankelijkheid als de Ierse Vrijstaat, terwijl zes resterende graafschappen in het noorden onder Brits bewind bleven. Zoals andere fervente republikeinen noemde de familie Price de plek

waar ze toevallig woonden niet 'Noord-Ierland', maar spraken ze van 'het noorden van Ierland'. In het plaatselijke taalgebruik lag dat semantisch onderscheid ook politiek heel gevoelig.

Omdat de verheerlijking van martelaars gevaarlijk kan zijn werden herdenkingsplechtigheden in Noord-Ierland strak gereguleerd op basis van de Flags and Emblems Act.²³ De angst voor het Ierse nationalisme was zo uitgesproken dat je op basis van deze 'wet op vlaggen en zinnebeelden' in het noorden al in de gevangenis kon belanden voor het vertoon van de Ierse driekleur. Als meisje trok Dolours op paaszondag haar mooiste witte jurk aan en begaf ze zich op straat met een mandvol eieren onder haar arm en een Easter Lily op haar borst gespeld ter nagedachtenis aan de mislukte opstand. Voor een kind was dat een ongekend spannend ritueel, zoiets als voorgoed lid worden van een geheime bandietenclub. Als er een politieman naderde legde ze een hand over de papieren bloem.²⁴

Veel minder romantisch was het besef van de persoonlijke tol die toewijding tot de zaak kon eisen. Zo had Albert Price zijn eerste kind nooit gekend, want dat dochttertje overleed als baby toen hij achter de tralies zat.²⁵ En Dolours had een tante, Bridie, een van de zussen van Chrissie, die in haar jeugd had deelgenomen aan de strijd. Op een dag in 1938 had Bridie geholpen bij het verplaatsen van een voorraad explosieven toen de boel opeens ontplofte.²⁶ Die explosie scheurde haar beide handen tot de polsen aan flarden, misvormde haar gezicht en ontnam haar voorgoed het zicht. Ze was 27 toen het gebeurde.

Tegen de verwachtingen van haar artsen in overleefde tante Bridie het ongeluk. Maar omdat ze zo zwaar verminkt was zou ze voor de rest van haar leven hulpbehoevend zijn.²⁷ Zonder handen en zonder ogen kon ze zich niet aankleden, niet haar neus snuiten, eigenlijk niets zelf doen zonder hulp. Bridie verbleef vaak langere tijd in het huis aan de Slievegallion Drive. Natuurlijk had de familie Price met haar te doen, maar medelijden was ondergeschikt aan de bewondering die ze hadden voor het feit dat Bridie bereid was geweest alles op te offeren voor een ideaal.²⁸ Eenmaal ontslagen uit het ziekenhuis kwam Bridie terug in een piepklein huis met een buitentoilet, zonder maatschappelijk werkster, zonder pensioen. Alleen een leven zonder licht in de ogen.²⁹ En toch heeft ze nooit laten blijken dat ze het enorme offer omwille van een verenigd Ierland betreurde.³⁰

Toen Dolours en Marian klein waren stuurde Chrissie hen naar boven met de opdracht 'een praatje te maken met tante Bridie'.³¹ De vrouw zat altijd gepos-

teerd in een slaapkamer, alleen in het duister. Dolours vond het leuk stilletjes op haar tenen de trap op te lopen, maar Bridies gehoor was extra scherp en ze hoorde haar altijd komen. Tante was een kettingroker en een van Dolours' taken, vanaf haar achtste of negende, was Bridies sigaretten aan te steken en die zachtjes tussen haar lippen te schuiven.³² Dolours vond dat een vreselijk corvee, echt weerzinwekkend vond ze het.³³ Meestal zat ze ondertussen naar haar tante te staren. Dan monsterde ze haar gezicht aandachtiger dan je zou durven bij iemand die kon zien dat je keek en werd ze zich keer op keer bewust van de onbeschrijflijke verschrikking van hetgeen haar tante was overkomen.³⁴ Dolours was heel spraakzaam en flapte alles eruit wat er in haar opkwam. Soms vroeg ze aan Bridie: 'Zou je niet liever dood willen zijn?'³⁵

Soms nam ze de stompjes van haar tante in haar eigen kleine handen en dan streelde ze de wasachtige huid die haar deed denken aan de 'voetjes van een kat', zoals ze altijd zei. Ooit zag Dolours achter Bridies donkere bril vandaan een traan verschijnen die over haar gehavende wang biggelde. Dolours vroeg zich toen af: hoe kun je huilen als je geen ogen meer hebt?³⁶

Op 1 januari 1969 verzamelde een groep jonge demonstranten zich in de vroege van een koude, heldere ochtend voor het stadhuis op het Donegall Square in de binnenstad van Belfast. Hun plan was om van Belfast naar de ommuurde stad Derry te lopen.³⁷ Het was een mars van een dikke honderd kilometer waar ze een paar dagen over zouden doen. Hun protest betrof de systematische discriminatie van katholieken in Noord-Ierland. Door de deling van Ierland was er een perverse situatie ontstaan waarin twee godsdienstige gemeenschappen, waartussen al eeuwenlang enige mate van spanning had bestaan, zich beide een belaagde minderheid voelden. De protestanten, die een meerderheid vormden van de bevolking in Noord-Ierland maar een minderheid op het eiland in zijn totaliteit, vreesden te worden opgeslokt door het katholieke Ierland. Van hun kant voelden de katholieken, die op het eiland als geheel de meerderheid vertegenwoordigden maar een minderheid vormden in Noord-Ierland, zich gediscrimineerd in die zes graafschappen.

In Noord-Ierland woonden een miljoen protestanten en een half miljoen katholieken. En die katholieke gemeenschap kampte inderdaad met extreme discriminatie.³⁸ Niet alleen werden ze uitgesloten van goede banen en degelijke huisvesting, het ontbrak hun ook aan politieke macht om de leefomstandigheden van katholieken te verbeteren. Noord-Ierland kende van 1921 tot 1972 zelf-